

Література:

1. Арон Реймон. Мир і війнаміжнаціями / Р. Арон; пер. з фр. Віктор Шовкун, Зоя Борисюк та ГригорійФіліпчук. – К.: МП «Юніверс», 2000. – 686с.
2. Бусыгина И. Асиметричная интеграция в евросоюзе [Текст] / И. Бусыгина // Международные процессы. – 2012. – № 2 (29). – 143 с.
3. Логвина В.Л. Політологія. Навчальнийпосібник / В.Л. Логвина.– К.:Центр навчальноїлітератури, 2006. – 304 с.
4. Peterson John. The EU as a Global Actor [Text]/ J. Peterson // The European Union: How Does it Work? / Edited by E. Bomberg and A.Stubb. — Oxford: Oxford University Press, 2003.
5. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.European Integration in the World Economy.–Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2005. – 819 p.

Шандра Юлія

*студентка спеціальності «Міжнародні відносини»
Національного університету «Львівська політехніка»*

shandra.94@mail.ru

ПОНЯТТЯ «СЕЦЕСІЯ» У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НАУКАХ

У науковій літературі не сформувалося однозначного визначення сецесії. У найзагальнішому значенні під цим явищем розуміється відірвання, відокремлення, вихід частини з цілості, залишення певної установи групою її членів. Поняття сецесії найчастіше вживається щодо територіальної чи національної одиниці, що намагається відокремитися від певної держави з метою утворення власної чи приєднання до іншої. Сецесія, як правовий принцип, подекуди прийнятий в міждержавних спільнотах, конференціях, союзах тощо [3]. Отже, сецесія – це вихід зі складу держави будь-якої її частини. В процесі сецесії, певна територія, на якій проживає більшість етнічної меншини відокремлюється від держави, й таким чином стає більшістю в новоствореній державній одиниці. Сецесія може

бути внутрішньою (створення субдержавного утворення – Нагірний Карабах у СРСР) та зовнішнього (створення нової державності – виділення Бангладеш (переважають бельгійці) із Пакистану).

Рухи, що відстоюють політичну сецесію, можуть називати і описувати себе в інших термінах: автономія, сепаратизм, незалежність, самовизначення, децентралізація, суверенітет, самоврядування, деколонізація руху замість поняття сецесія. Як правило, екстремістські активісти заперечують автономію чи напівавтономію як півзаходи і закликають до відокремлення певної частини територій, оперуючи мотивами «справедливості» чи «визволення». Однак політологи і соціологи виразно бачать серйозні загрози, що створюються пропагандою сепаратистських ідей.

Проблема законності права на відділення (сецесію) отримала велику увагу останнім часом, однак і в цьому випадку можна говорити лише про початок процесу вироблення принципів, які були б визнані міжнародним співтовариством як легітимні підстави відділення. У силу цього практика визнання нових держав залишається непослідовною, тут достатньо порівняти реакцію на відділення у випадках Бангладеш, а також республік колишніх СРСР і СФРЮ.

Хоча сецесія (secession) і є важливою сходинкою в тій формі самовизначення, яка має на меті створення власної держави, цей важливий етап у процесі самовизначення залишається мало дослідженим, і його політичні та міжнародно-правові аспекти, а також його відмінності від таких споріднених понять як сепаратизм і відділення (separation) ще чекають теоретичного осмислення. Незважаючи на велику кількість робіт, в яких описуються й аналізуються конкретні випадки сецесії, політологія та міжнародне право не розвивають теорією сецесії, крім того, відчувається явний недолік порівняльно-історичних робіт, на основі яких можна було б вирішувати завдання створення такої теорії.

Проблема сецесії, зокрема права народів на самовизначення, перебуває в центрі уваги багатьох українських та зарубіжних науковців, представників різних соціально-гуманітарних наук, таких як О.Кравцова, Г.Шелест, Р.Ключник, В.Яровий. Перелік обґрунтувань, які можуть бути наведені на підтримку права сецесії досліджуються у працях Аллена Б'юкенена, Роберта Макгі, Ентоні Берча, Вальтера Вільямсона, Френсіса Кендалла і Леона Лоу, Леопольда Кора, Кіркпатріка Сейла та інших авторів.

Термін сецесія багаторазово використовується в контексті самовизначення, розчинення і передачі. Хоча ці процеси багато в чому пов'язані, вони ні в якому разі не синонімами і, таким чином, потрібно правильно вживати ці поняття щоб не було плутанини. Сецесію може бути визначити як: розкол, при якому група прагне відокремити себе від держави, до якої вона належить, і створити нову державу на частині території цієї держави – це не узгоджений процес, і, таким чином, повинен відрізнятися від процесу, за допомогою якого держава отримує незалежність на певній території законодавчими чи іншими засобами, процес, який можна називати надання або визнання незалежності [1]. Розкол, по суті, є одностороннім процесом.

Існують два дуже важливих аспекти в цьому визначенні, які необхідно підкреслити. По-перше, це група, яка володіє правом на відділення. Для цього вона повинна встановити законну вимогу на територію [1]. Річ у тім, що теорія відділення повинна включати в себе законну вимогу на територію, справедливо була висунута Лі Брілмеєром, а пізніше Алленом Б'юкененом. По-друге, сецесія не є основою самовизначення.

Таким чином, це очевидно, що законна вимога на територію повинна бути необхідною умовою для обґрунтованого відділення. Існує одна і дуже важлива характеристика, право на відділення глибоко пов'язана з територіальним компонентом, в тому сенсі, що не всі групи можуть мати право на сецесію, вони повинні бути територіально сконцентрованою групою. Якщо група не територіально сконцентрована, то

вона, очевидно, не може відокремитися, так як вона не може взяти частину території. Крім територіальної складової, можливо, найважливіша особливість відділення є бажання групи на відділення, виконана за допомогою колективного прийняття рішення.

Основна проблема з визначенням існує тому, що є процеси, схожі на сецесію, у яких немає фундаментальну меж, тобто вони не є односторонніми. Два з таких подібних процесів є передача повноважень і надання незалежності. Передача є процесом, в якому центральний уряд держави законодавчо надає повноваження уряду на субнаціональному рівні, тобто регіональному, місцевому або державному рівні. Повноваження може бути передані тимчасово і в кінцевому рахунку знаходяться в центрі уряду. Таким чином, відрізняється від відділення, бо у разі передачі повноважень держава залишається унітарною, а в разі сецесії ні. Передача може бути, наприклад, такою як у Великобританії, де Шотландія і Уельс мають свої власні парламенти і мають сильну автономію, тим не менш, це не окремі одиниці самої Великобританії; принаймні, поки що. Надання незалежності, в той час призводить до поділу держави на різні незалежні, суверенні одиниці, і це не може бути оцінено як сецесія, саме через те, що рішення є консенсусним. У деякій літературі поділ Норвегії та Швеції в 1905 р. називають сецесією, в той час як це просто не так. Країни домовилися відокремити і створити дві різні держави, і тому ми не можемо говорити про відокремлення, навіть за обопільною згодою поділу [2].

Сецесія знаходиться в ядрі політичного конфлікту в країні впливаючи як на країн що розвиваються, так і на розвинені країни світу. Справді, не більше двадцяти держав-членів з 196 членів Організації Об'єднаних Націй може претендувати на свободу від таких конфліктів. Хоча відділення вже давно є одним з основних продуктів міждержавної системи, останні події, наприклад, в Абхазії, Східному Тиморі, Еритреї, Косо-

во, Сомалі, Південній Осетії і поштовхів в результаті розпаду трьох федеральних республік - Радянського Союзу, Югославії та Чехословаччини - принесли підвищену увагу. За останні два століття, десятки прикладів сецесії мали місце в Африці, Азії, Північній та Південній Америці і Океанії. Всі сказали, що в останні два сторіччя стали свідками появи шести десятків де-факто і де-юре незалежних сепаратистських держав. Хоча багато з них виявилися виправданими тобто встановлення мирної і процвітаючої держави, та все ж потрібно пам'ятати, що сецесія можлива тільки за певних умов [2].

Сучасні теорії відділення можна умовно розділити на первинні та похідні правові теорії. Первинні теорії права прийняли відділення, щоб надати право як державі так і територіально сконцентрованим групам, які шляхом голосування вирішили відокремитися. У той час як похідні правові теорії трактують відділення виправданим лише в результаті якогось попереднього жорстокого поводження з групою з боку держави, наприклад, масове і постійне порушення основних прав людини, незаконне включення в державу, порушення угод про автономію всередині держави, і порушення громадського досягнення рівності в демократичних державах [4].

Розкол є одностороннім процесом, за допомогою якого група прагне відокремити себе від існуючої держави, і створює нову державу на території, з самостійним правовим статусом. Це також не повинно бути переплутано з самовизначенням, так як самовизначення, є лише одним нормативним підходом до відділення, серед інших. Важливо відзначити, що група, яка прагне відокремитися повинна озвучити своє бажання, і, таким чином, це треба бачити, як приклад колективного рішення. Таким чином, група повинна встановити законну вимогу до території, яку має намір прийняти. Крім того, відокремлення не необмежене право, але має бути обмежена цілями, оскільки в іншому випадку це може привести до безмежного фрагментації, стратегічного торгу, або паралізувати

нормальну роботу держав. Тобто, право на відділення повинно бути закріплене законом в міжнародному праві.

Література:

1. Андріяш В. Сецесія в сучасному світі: ризики і загрози для України [Електронний ресурс] / В. Андріяш // Наук. Вісник «Демократичне врядування». – 2013. – Вип.11. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVr_2013_11_8.pdf
2. Політологія: навч. посіб. / А. Колодій, Я. Космина, Л. Климанська, В. Харченко. – К.: Львів: Ельга; Ніка-Центр, 2003. – 664 с.
3. Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві / Колективна монографія. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2014. – С.89-105.
4. Siroky D.S. Secession and Survival: Nations, States and Violent Conflict (Ph.D. Thesis) / David S.Siroky. Department of Political Science Duke University, 2009. 334p.